

2.1.3.1.2.2 Boom

Vele beeldbepalende bomen in het landschap – vaak een eik of een linde, werden ooit geplant of alleszins gebruikt als grensboom: ze duiden de grens aan tussen dorpen of provincies, soms zelfs tussen twee landen. Een boom is nu eenmaal moeilijker te verplaatsen dan een stenen grenspaal. Daarbij kon een merkwaardige boom, die er ‘altijd’ al gestaan had en daaraan een natuurlijke vanzelfsprekendheid ontleende, gepromoveerd worden tot grensboom; maar net zo goed kon een boom speciaal als grensteken geplant worden, al dan niet begeleid door een grenssteen.

Het gebruik van grensbomen dateert al van de Romeinen. Tijdens de middeleeuwen werden in Duitse gebieden vaak eiken gebruikt, die toenemend voorzien werden van tekens (in Pommerse oorkonden duidt het begrip ‘*knezegrenize*’, ‘*Fürsteneiche*’ op een eik die door de vorst eigenhandig was gekerft). Vaak is bij die bomen een kapel, een rustbank, soms zelfs een menhir te vinden. Ook werden zij gebruikt als rechtsboom voor rondtrekkende vierscharen.

In Vlaanderen werden vaak haagbeuken op grenzen in het bos geplaatst of bomen gemarkeerd door de boswachter (indien de grens niet door grachten of reën-voren werd aangegeven). Veel grensbomen zijn verdwenen, maar vaak houdt een gedenksteen, plaatsnaam of een jonge boom de herinnering levend.¹

Grensbomen die in België nog overeind staan zijn o.m.:

- de *Negen Eiken* in Molenstede (Diest) (Prinsbisdom Luik // Zuidelijke Nederlanden, nu nog op de grens Limburg // Vlaams-Brabant);
 - de *Truschbaum* in Bütgenbach (Elsenborn), opvolger van een oude appelboom tussen België en Duitsland (Pruisen), die na zijn verdwijning aanleiding gaf tot grenstwisten en daarom in de achttiende eeuw door grensstenen vervangen werd (op dezelfde plaats werd echter later een beuk geplant, die nu omringd wordt door acht grensstenen);
 - de *Schoonenboom*, een winterlinde tussen Duisburg en Tervuren;
 - de *Kasterlinde* (Sint-Agatha-Berchem // Molenbeek // Dilbeek). Deze legendarische grensboom bevindt zich in de Kasterlindestraat, op het hoogste punt van de gemeente en tegelijk op het ‘driegemeentenpunt’ met Dilbeek en Molenbeek (foto hieronder).
- Verdwenen grensbomen zijn o.m.
- de Spaanse Linde in Grimbergen, een ‘magische eik’ op het driedorpengrenspunt Neerhespen // Dormaal // Neerlanden, in oostelijk Vlaams-Brabant;
 - de grenslinde in Baarle-Hertog, op de plaats waar in 1974 de ‘*Paal van Baal*’ opgericht werd, een stalen replica van de metalen grenskolommen.

¹ Y. De Beule & P. Geerts, *Bomen op de grens*, in: *Merkwaardige bomen in België. 100 bomen en verhalen om te koesteren*, Tielt, 2005, 67; P. Geerts, Een boom is een trage verbazing, in: *De Standaard*, 25 november 2005. Dat veel van die grens- en bakenbomen zijn blijven bestaan heeft misschien te maken met het feit dat ze van oudsher door militairen gebruikt werden als herkenningspunt of als uitkijkpunt; en er zijn natuurlijk ook de erfgoed-beschermingsprocedures die de toekomst van sommige bomen er rooskleuriger doen uitzien.

De oude Kasterlinde in Sint-Agatha-Berchem. het kruispunt van vijf wegen en twee kerkhoven. (Foto Annemie Raes, 2007)

In het verlengde daarvan, maar met een omgekeerd doeleinde, kende in 2010 het voorstel van een Amerikaanse jongen veel bijval om een vredesbos te planten in de vier kilometer lange gedemilitariseerde zone van de onder stroom staande hekken, mijnenvelden en wachttorens op de grens tussen de twee Korea's.